

SOUSTAVA ORDINOVANÉ SLUŽBY V ČCE

1. Úvod

Otázky ordinace byly v nedávné době v ČCE projednávány vícekrát, z různých podnětů, v různých souvislostech a na různých úrovních. Kázání Božího slova a vysluhování Kristových svátostí zůstává ústřední a nezbytnou službou, jíž církev plní své poslání ve světě, sama jí jsouc živena a utvářena. Mění se však podoba této služby.

Církev se zmenšuje a částečně z nutnosti, částečně však také z dobrých teologických důvodů se v ní oslabuje výsadní úloha plnočasově zaměstnaných farářů a farářek místních sborů. Církev také vstupuje se svojí službou do prostoru mimo vlastní struktury – působí v armádě, ve vězeňství, ve zdravotnictví, v krizové intervenci. Proto se otázky ordinace v posledních letech opakovaně objevovaly také na jednání synodů. Objasňující řešení si vyžadovaly především dva okruhy otázek:

1. Otázky ohledně služby tzv. „ordinovaných presbyterů“. Jaká je vazba této služby na presbyterství (členství ve staršovstvu)? Je možno tuto službu vykonávat pouze po dobu členství ve staršovstvu? A zásadněji: Mohou být k „výpomocné“ službě slovem a svátostmi ordinováni pouze presbyteri?
2. Otázky spojené se službou mimo struktury církve. Je možno udělit ordinaci na základě vyslání ke službě, která není spojena se správou farního sboru? Případně: Jaká má být procedura vedoucí k takovéto ordinaci?

32. synod na svém 4. zasedání usnesením č. 20 rozhodl, že je třeba pojetí ordinované služby v ČCE upravit soustavným způsobem a pověřil tímto úkolem synodní radu. Synodní rada k tomu zřídila komisi pro ordinaci, v níž jsou zastoupeni jak členové poradního odboru teologického, tak organizačně právního a též zástupkyně PO liturgického. Jejími členy byli jmenováni Pavel Filipi, Vladimír Kopecný, Olga Navrátilová, Jan Plecháček, Jan Roskovec (jmenován předsedou) a Radmila Včelná.

Prvním krokem k řešení svěřeného úkolu je následující dokument připravený ordinační komisí, který popisuje zásady komplexní úpravy ordinované služby v ČCE.

2 Ordinovaná služba

2.1. Zvláštní místo ordinované služby v církvi

Aby mohla církev plnit své poslání, potřebuje osoby, které by byly veřejně a trvale odpovědné za připomínání její podstatné závislosti na Ježíši Kristu, a tak uvnitř plurality darů vytvářely ohnisko jednoty. Služba těchto osob, jež byly od nejranějších dob ordinovány, je pro život a svědectví církve nezbytná. (Limské dokumenty ke křtu, večeři Páně a ordinaci, Ordinance, II/A/8)

Společenství církve se utváří a udržuje vzájemnou službou všech jejích členů. Tato vzájemná služba má mnoho podob, neboť potřeby a úkoly společenství i obdarování jeho členů jsou rozmanité. K této rozmanitosti ovšem patří i to, že některé služby jsou pro život církve důležitější, jiné méně důležité, některé pak nezbytné. Zdrojem života církve je vzkrísený Kristus přítomný v Duchu svatém, a nezbytná je proto v církvi ta služba, která jí tuto „podstatnou závislost na Kristu“ připomíná. Patrně velmi rychle se již na samém počátku dějin církve prosadilo a posléze trvale osvědčilo přesvědčení, že tato bytostná závislost na Kristu se připomíná a upevňuje tam, kde je dosvědčováno Kristovo evangelium a kde se církev shromažďuje ke slavení křtu a večeře Páně. Tyto služby proto mají mezi všemi ostatními zvláštní postavení a ti, jimž je péče o jejich řádné a pravidelné konání svěřena, jsou k ní pověřováni zvláštním způsobem – ordinací.

Tím ovšem není řečeno, že pověření ordinací musí být vyhrazeno výlučně pro službu zvěstování Božího slova a Kristových svátostí. Je možno a snad i záhodno odpovědně uvažovat také o jiných typech ordinace, např. ke službě diaconické. V tomto textu se nicméně soustředíme pouze na službu slova a svátostí jako v této chvíli jediný druh ordinované služby v ČCE.

2.2. Ordinance je trvalé pověření

Církev vzešle z reformace – a ČCE s nimi – odmítly pojetí ordinace jako svátosti, nicméně většinou podržely její trvalý, jednorázový charakter. Teologickým pozadím tohoto rozhodnutí je přesvědčení, že ordinací církev uznává a potvrzuje Boží povolání do služby. Toto přesvědčení je spojeno s důvěrou, že Bůh svá obdarování nebere zpět.

Druhým aspektem tohoto pojetí ordinace je přesvědčení, že služba Božím slovem a svátostmi zasahuje bytostně existenci toho, kdo je k ní povolán, a tak k ní patří povolání trvalé, na celý zbytek života.

2.3. Souvislost zvěstování slova a služby svátostmi

Koncept služby slova a svátostí jako základní a ústřední služby v církvi se zformoval postupně, nicméně hned v počátcích dějin církve. Souvisí s podobou křesťanské bohoslužby a jejím místem v životě církve. Zvěstování a svátosti tvoří jádro křesťanské bohoslužby, a ta je zase těžištěm života církve: odtud církevní společenství vychází a sem se navrácí.

Svátosti a zvěstované slovo navzájem podstatně souvisí. Svátosti nelze oddělit od zvěsti Božího slova, neboť to je jejich východiskem: Křest a večeře Páně jsou základní odezvou víry na pozvání evangelia. Slovo Boží pak k lidské odpovědi víry směřuje a na ni očekává. Z toho plyne, že zvěstování se sice může – dočasně – dít bez svátostí (slovo se podobá rozsevanému zrně, jehož úroda má teprve vzejít a nevzejde všude), svátosti však nemohou být řádně vysluhovány bez zvěsti Božího slova.

Plyne z toho také, že kvalifikace ke službě svátostmi je totožná s kvalifikací pro zvěstování slova: Bohoslužbu má vést ten, kdo je schopen kázat a vyučovat, přesvědčivě předávat Boží oslovení.

2.4. Ordinace v ČCE je jednostupňová

Služba slova a svátostí může mít různé podoby, ale v zásadě je jen jedna. Proto většina reformačních církví – a ČCE s nimi – nerozlišuje více stupňů ordinace.

3. Podmínky ordinace a kvalifikace k ordinované službě

3.1. Ordinace a povolání

Ordinací církev pověřuje ke službě slova, které není její, nýbrž je očekáváno od Boha, a ke službě svátostmi, jejichž užitek je také důsledkem svrchovaného působení Boží milosti. Proto i při pověření k této službě se církev doptává na pověření Boží a jeho se dovolává. Ujistění o tom, že dané pověření je skutečně projevem Boží vůle, reformační církve tradičně hledají v souběhu vnitřního a vnějšího povolání (*vocatio interna et externa*).

Podle biblického svědectví i zkušenosti církve si Bůh ke svým úkolům povolává a vyzbrojuje lidi vnitřním působením svého Ducha. Podmínka vnitřního povolání znamená, že k ordinované službě se lze hlásit jen z vlastního svobodného rozhodnutí. Odpovědnost a vážnost takového rozhodnutí se projevuje také ochotou a snahou získat pro službu odpovídající vybavení – vzdělání.

Vnější povolání ujišťuje ordinovaného, že u něj společenství církve, do něhož patří, rozpoznává a uznává obdarování a vybavenost pro ordinovanou službu, a má být zábranou proti zaměňování vnitřního povolání s osobními ambicemi. K vnějšímu povolání patří i to, že je připravena konkrétní služba, do níž je ordinovaný volán.

3.2. Ordinace a konkrétní služba

Součástí snahy o to, aby ordinace nebyla aktem svévole, nýbrž poslušnosti Boží vůle, je tedy i zásada, že nezbytnou podmínkou ordinace je povolání do konkrétní služby, která ordinaci vyžaduje. Není přípustné ordinovat „naslepo“ či „do zásoby“.

Ordinace je tedy vždy udělována pro určitou službu – zároveň však je trvalým a obecným pověřením ke službě slova a svátostí. Jelikož ordinovaná služba může nabývat různých konkrétních podob, je třeba zdůraznit, že ordinace je nezbytnou, nikoli však jedinou kvalifikací k výkonu určité služby. Dalším důležitým předpokladem výkonu určité ordinované služby je odpovídající vzdělání. Požadavky na ně jsou pro různé druhy služby různé.

3.3. Ordinace a vzdělání

Ordinovaná služba, která předpokládá schopnost kázat a vyučovat, dosvědčovat slovo Boží, se neobejde bez teologického vzdělání. Vzdělání v teologii je tedy nezbytným předpokladem ordinace.

Stupeň tohoto vzdělání je určen druhem služby, do níž je ordinovaný při ordinaci povoláván. Pokud má později vstoupit do ordinované služby jiného druhu, je samozřejmě nutné, aby nabyl vzdělání v tom rozsahu, jaký vyžaduje příslušný druh služby.

3.4. Způsobnost k ordinované službě

Ordinace je trvalým a obecným pověřením ke službě slova a svátostí. Už bylo uvedeno, že různé podoby ordinované služby mohou vyžadovat různé vzdělání. Také okolnosti života jsou proměnlivé

a ten, kdo byl jednou ordinován, může pozbyť schopnosti dobře vykonávat ordinovanou službu – v důsledku stáří, nemoci, mravního selhání...

Proto je trvalé a jednorázové pověření ordinace v ČCE (podobně jako v jiných církvích) doprovázeno tzv. osvědčením o způsobilosti k ordinované službě. Toto osvědčení je potvrzením, že ordinovaný je svým vzděláním i mravními a osobnostními předpoklady způsobilý k tomu druhu ordinované služby, pro který je osvědčení vydáno.

Toto osvědčení může být – z důvodů a způsobem, které jsou stanoveny v řádech církve – odňato, obnoveno či změněno.

4. Služby vyžadující ordinaci

4.1. Kritérium

Služba slova a svátostí může nabývat více různých podob. Jistou pestrost je tu třeba snést a zachovat. Zároveň však jsou služby, které patří k poslání církve a mají se konat v jejím pověření, a přitom ordinaci nevyžadují. Na základě povolání k těmto službám tedy nelze ordinaci udělit. Podle čeho zde rozlišovat?

Měřítkem, které je dostatečně jednoduché a jednoznačné, může patrně být otázka svátostí: mezi ordinované (tj. ordinaci vyžadující) služby je možno řadit takové, jejichž výkon je spojen s vedením bohoslužeb, při nichž jsou vysluhovány svátosti. Toto měřítko odpovídá vztahu mezi zvěstováním a svátostmi, který je popsán výše (1.3.).

4.2. Názvosloví

Označení pro ordinované služebníky jsou různá. Někdy se vztahují obecně k tomu, že jde o ordinované, jindy naznačují něco o druhu služby.

V ČCE je jako obecné označení ordinovaného člena církve zaveden termín *kazatel*. Různé druhy ordinovaných služeb naznačují označení *farář*, *jáhen*, *kaplan*, *výpomocný kazatel*.

4.3. Správce sboru: farář

Standardním druhem ordinované služby je služba správce (pastýře) místní církevní obce (farního sboru) – faráře (*parochus loci*). Tento model vychází z přesvědčení, že církev má vést ten, kdo vede její bohoslužbu, že základním prostředkem vedení církve je vedení bohoslužby, v níž se církev ve slovu a svátostech setkává se svým vlastním Pánem a Pastýřem, Ježíšem Kristem.

V reformačních církvích – také v ČCE – není farář jediným, komu je správa sboru svěřena, koná svůj úkol společně s kolegiem presbyterů (staršovstvem). Podílí se však na této službě nezbytně.

Služba faráře je dlouhodobá a soustavná (pravidelná). Jsou do ní povoláváni ti, kdo k tomu mají plné vysokoškolské teologické vzdělání.

4.4. Výpomocný správce sboru: jáhen

Z různých důvodů mohou být do služby správy sboru povoláváni i ti, kdo k ní nejsou plně odborně kvalifikováni.

Ti tuto službu nevykonávají samostatně, nýbrž pod vedením faráře-administrátora, a jsou do ní povoláváni na předem omezenou dobu, během níž si mají vzdělání doplnit.

4.5. Kazatel, který není správcem sboru

Ke službě slova a svátostí mohou být ordinováni i ti, kdo nejsou povoláni ke správě sboru, pokud jsou povoláváni (vysíláni) ke službě, jež ordinaci svou povahou vyžaduje (3.1.). Ordinovaná služba těch, kdo se jí věnují dlouhodobě a soustavně, avšak nejsou správci farního sboru, má v ČCE trojí podobu:

4.5.1. Seniorátní a celocírkevní kazatelé jsou kazatelé, kteří jsou povoláváni do ordinované služby ve sboru seniorátním nebo povšechném, na místa, která zřídil synod. Pro jejich službu platí charakteristiky i požadavky obdobné jako pro službu farářů či jáhnů, odlišné je hlavně to, že jejich služba není spojena se správou farního sboru.

4.5.2. Kaplani jsou kazatelé, které církev vysílá do služby mimo vlastní struktury, a to především do oblastí, kde se lidé ocitají pod zvláštní zátěží, vytržení ze svých běžných vztahů (vězeňství, armáda, nemocnice, sociální ústavy), případně také do církevních škol. Kvalifikační požadavky pro tuto službu jsou obdobné jako u farářů (ukončené studium na teologické fakultě, vikariát), mohou být ještě doplněny o průpravu, kterou vyžaduje daná konkrétní služba.

4.5.3. Učitelé bohosloví. Již ordinovaní učitelé teologické fakulty jsou do svého učitelského působení vysíláni církví a mají v církvi postavení obdobné celocírkevním kazatelům. Sama o sobě však služba učitele teologie není důvodem k udělení ordinace.

4.6. Výpomocní kazatelé

Výpomocními kazateli jsou ti kazatelé, kteří ordinovanou službu nevykonávají dlouhodobě a soustavně, jako své jediné, resp. hlavní, povolání. Ti mohou být zváni k vedení bohoslužeb jako hosté či k zastoupení. Patří sem:

- ti, kdo byli jako výpomocní kazatelé ordinováni (dosud „ordinovaní presbyteři“),
- kazatelé v civilních povoláních,
- kazatelé v důchodu.

3.7. Vedení bohoslužeb neordinovanými

Bohoslužby, v nichž jsou vysluhovány svátosti, vede ordinovaný. Vedením nesvátoctných bohoslužeb může staršovstvo v odůvodněných případech pověřit i neordinovaného člena církve. Toto pověření však je pouze jednorázové a odpovědnost za takové bohoslužby zůstává ordinovanému kazateli, jemuž přísluší správa daného sboru.

5. Ordinační bohoslužba

5.1. Místo ordinační bohoslužby

Ordinace jako pověření ke službě slova a svátostí se koná v bohoslužebném shromáždění církevního sboru, který ordinovaného povolává nebo vysílá, nebo v bohoslužebném shromáždění těch, jimž bude ordinovaný sloužit (farář nebo výpomocný kazatel budou ordinováni ve farním sboru; nemocniční kaplan zvolený jako celocírkevní kazatel bude ordinován při bohoslužbách na synodu; celocírkevní kazatel pro mládež může být ordinován při bohoslužbách na sjezdu mládeže apod.).

Společná ordinace většího počtu těch, kdo byli povoláni ke službě slova a svátostí, má také své opodstatnění. Vyjadřuje, že ordinovaní vstupují do této služby v celé církvi, nejen v konkrétním sboru.

5.2. Obsah a vedení ordinační bohoslužby

„K ordinační bohoslužbě patří výklad obsahu pověření na základě Písma, dále vyznání a závazek pověřovaného, závazek církve ve shromáždění přítomné, přímluvná modlitba se vzkládáním rukou, vyhlášení pověření (promulpace) a poslání. (Agenda 1983, 1. díl, 138–139)

Podle Agendy potvrzuje pověření jménem celé církve synodní senior, který také ordinačnímu shromáždění předsedá. V posledních letech se však ustálila praxe, že ordinační bohoslužbu vedou společně synodní senior a synodní kurátor (příp. jejich náměstci). Je tak zdůrazněno, že ordinace je pověřením celé církve. To vyjadřuje při ordinaci také přímluvná modlitba se vzkládáním rukou.

5.3. Vzkládání rukou

Základní součástí ordinačního aktu je modlitba, kterou shromážděná církev vyznává, že nemůže sama udělit potřebné dary Ducha svatého. Děkuje tedy za dary, které při ordinovaném rozpoznala, a přimlouvá se, aby mu byly zachovány a rozhojneny. Přímluvná modlitba zásadně vymezuje i naše chápání obvykle vzkládání rukou“ (Agenda 1983, 1. díl, 138–139).

Je vhodné, aby na ordinovaného vzkládali ruce kromě synodního seniora a přítomných ordinovaných také neordinovaní – synodní kurátor a presbyteři zastupující sbor, který ordinovaného povolává nebo vysílá. To, že na ordinovaného vzkládají ruce přítomní ordinovaní, není znamením, že vstupuje do zvláštního stavu, ale vyjadřuje se tak podíl na jedné službě slova a svátostí předávané v církvi od počátku. Proto jsou také ke vzkládání rukou zváni i ordinovaní z jiných církví.

5.4. Ordinační slib

Protože ordinace ke službě slova a svátostí je jedna, mělo by být také znění ordinačního vyznání jednotné. V tomto smyslu je třeba upravit text Agendy, kde se nyní liší pověření „kazatele“ a „ordinovaného presbytera“.

4.5. Ordinace a uvedení do služby

Ordinace se neopakuje. Ti, kdo již byli ordinováni, jsou do konkrétní služby uváděni při bohoslužebném shromáždění.

6. Přehled ordinovaných služeb

	DRUH SLUŽBY	ZPŮSOB USTANOVENÍ	KVALIFIKACE
ORDINOVANÍ	KAZATELE		
	<i>farní sbor:</i>		
	farář (popř. druhý farář)	<i>dosud neordinovaní</i> <i>i již ordinovaní:</i> volba sborovým shromážděním	magisterské jednooborové studium evangelické teologie (UK ETF, případně obdobné studium uznané synodní radou; vikariát
	jáhen		bakalářské studium teologie nebo příbuzného oboru uznané synodní radou; jáhenská praxe
	výpomocný kazatel: může jím být farář nebo jáhen nebo kaplan, který není v činné službě (např. farář v důchodu) jiný ordinovaný člen církve	<i>dosud neordinovaní:</i> volba sborovým shromážděním, SR vydá osvědčení ke službě výpomocného kazatele, ordinace <i>již ordinovaní:</i> SR vydá osvědčení ke službě výpomocného kazatele	absolvování přípravného kurzu (kurz není nutno absolvovat, pokud je uchazeč bakalářem teologie na UK ETF či obdobně zaměřené škole); zkoušky
	<i>seniorátní sbor:</i>		
	seniorátní kazatel	<i>dosud neordinovaní:</i> volba konventem, ordinace <i>již ordinovaní:</i> volba konventem, příp. dočasné pověření SR na návrh SV (do zasedání konventu)	stejně jako farář nebo jáhen
	<i>pověchný sbor:</i>		
	celocírkevní kazatel (zaměstnanec ČCE na místech zřízených synodem: pro mládež, spirituál aj.)	<i>dosud neordinovaní:</i> volba synodem, ordinace <i>již ordinovaní:</i> volba synodem, příp. dočasné pověření SR (do zasedání synodu)	stejně jako farář nebo jáhen
	kaplan (armádní, nemocniční, vězeňský aj. – zaměstnanec jiné instituce)	<i>dosud neordinovaní:</i> volba synodem, pověření SR <i>již ordinovaní:</i> pověření SR	stejně jako farář; další požadavky v závislosti na charakteru služby (např. délka praxe na sboru ¹)
NEORDINOVANÍ	učitel bohosloví	<i>již ordinovaní:</i> ² pověření SR	podle požadavků univerzity
	dobrovolná kazatelská služba v jiných institucích (věznice, nemocnice apod.)	<i>již ordinovaní:</i> ³ pověření SR	nejméně jako výpomocný kazatel
	PASTORAČNÍ PRACOVNÍCI	pověření SR	alespoň základní vzdělání
	DIAKONI	pověření SR (podle stávajícího ŘDP)	diakonát; zkouška
	POVĚŘENÍ PRACOVNÍCI VE SBORECH		
	<i>sbory všech úrovní</i>		
	sborová sestra	pověření příslušného správního orgánu církevního sboru	podle požadavků sboru
	kantor		
	učitel NŠ/katecheta		
	vedoucí mládeže, dorostu, křesťanské služby apod.		
	členové poradních odborů a komisí		
	další služby		
	<i>pověchný sbor</i>		
	členové církve pověření ke službě mimo církevní struktury (nemocnice, věznice aj.)	pověření SR	podle požadavků SR, příp. instituce, do níž je pověřený vyslán

1 Vojenský kaplan – nejméně dvouletá praxe (viz smlouva mezi ERC a ČBK ze dne 3. června 1998:

<http://spsc.prf.cuni.cz/dokument/ercb.htm>);

nemocniční kaplan – pětiletá (viz usnesení č. 27 4. zasedání 32. synodu – koncepce nemocniční duchovenské služby)

2 Nelze ordinovat přímo k této službě.

3 Nelze ordinovat přímo k této službě.

7. Návrh usnesení

Synodní rada předkládá synodu tento návrh usnesení:

Synod schvaluje dokument Soustava ordinované služby v ČCE a ukládá synodní radě, aby na jeho základě do 2. zasedání 33. synodu připravila příslušné návrhy změn Církevního zřízení a řádů.